

Zoeken naar de norm

Met de zenuwen valt het mee. Tenminste bij Amy en Jeanine, leerlingen bloemschikken, die tegelijk met 9.445 andere vierdejaars vmbo-groen een praktisch examen doen. Dit jaar worden er voor het eerst landelijke examens georganiseerd voor de beroepsgerichte vakken.

Amy Uyterwaal (16) en Jeanine van Manen (17) zijn twee van de vier bloemschiksters in het vierde jaar van de vmbo-groenschool in Ede die donderdagmorgen 10 april een praktisch examen afleggen. Ze maken een bloemstuk en een tafelschikking in de sfeer van een zelfgekozen land. Voor Amy is dat Indonesië; Jeanine is met 'Nederland' dichterbij huis gebleven. Geconcentreerd leggen ze de laatste hand aan de bloemdecoratie; met een enkele orchidee en veel wit bij Amy en tulpen en kersenbloesem in het kunstwerk van Jeanine. Intussen zijn elders leerlingen klaar met hun vap-examen. Ze hebben vier broodjes gemaakt met saus in het geval van de kaderberoepsgerichte opleiding en sinasappelgelei in de basisberoepsgerichte leerweg. De broodjes zijn verdwenen, maar verspreid in het vap-lokaal staan vijftien of twintig oranje jampotjes in verschillende soorten en maten. De leerlingen moesten ook allerlei opdrachten uitvoeren. Bij de broodjes controleerden ze bijvoorbeeld op hygiëne en organiseerden ze een organoleptische keuring met proefpersonen; wat vinden die van smaak, zicht en geur van de broodjes? In het dierkundelokaal zijn vier leerlingen bezig met de laatste fase van de opdracht die zij hebben gekregen. De school in Ede is in de week voor het examen 'geruimd' vanwege de vogelpest. De oorspronkelijke exa-

menopdracht was met kippen, maar er is een noodexamen toegestuurd. Niet met kippen, maar met konijnen. Terwijl een leerling de hokken schoonmaakt, probeert een ander te doorgronden wat er in de opdracht staat. Naast haar zit een konijn geduldig te wachten.

Onderscheid

Het vmbo had al landelijke examens voor algemene vakken op C- en D-niveau (nu de kb), vakken zoals Nederlands, Engels en wiskunde, maar voor het eerst zijn er ook landelijke examens voor algemene vakken op het vroegere A- en B-niveau (nu de bb). En er zijn landelijke examens voor de beroepsgerichte vakken zoals groene ruimte, vap, bloemschikken, plantenteelt, dierhouderij en dierverzorging of het landbouwbrede programma. Elke vmbo-leerling doet voor één vak praktijkexamen. Er is onderscheid gemaakt tussen de praktische vaardigheden en de theoretische component van de praktijkvakken, legt directeur Willem-Kees Legerstee uit. Dat theoretische onderdeel is getoetst op 19 mei, de eerste dag van de week dat ook de landelijke examens voor de algemene vakken plaatsvinden. Dan kunnen kb'ers bovendien examen doen in een tweede vakrichting zoals agrarische bedrijfseconomie of agrarische techniek.

Tevreden

Zover is het nog niet. In de week van 7 april doen bijna 9.500 vierdejaars vmbo in heel Nederland een praktisch examen in een van de beroepsgerichte vakken van het groen onderwijs. Eén week lang, en als het lastig is om het binnen die tijd te organiseren, is uitloop geen probleem, maar vrijdag 16 mei was echt de laatste dag dat het nog kon. Voor de bb heet dat een centraal praktisch examen en in de kb wordt gesproken over de centrale integratieve eindtoets. De examenopdrachten voor het praktische deel zijn eind maart in verzegelde enveloppen op de scholen bezorgd. Maandagochtend werden met de andere bloemschiksters ook Amy en Jeanine verwacht. Ze werden geïnstrueerd over de opdrachten en een docent vertelde waar je bijvoorbeeld informatie over de sfeer van een land kon zoeken. Welke kleuren zijn typerend voor Spanje, hoe creëer je een Oosterse sfeer of wat is echt Hollands? Vervolgens hadden ze nog een paar dagen om zich voor te bereiden en voor 10 euro bloemen aan te schaffen. Amy en Jeanine zijn vanaf half 11 bezig geweest, ongeveer twee uur in totaal. Met speciaal servieswerk en tafelversiering hebben ze intussen hun presentatie afgewerkt. Ze waren niet zenuwachtig, vertellen ze. "We hadden al eens eerder een tafelschikking gemaakt." Bovendien werken ze

beiden in een bloemenzaak en verwachten ze volgend jaar te starten met de bbl-opleiding bloemschikken in Velp.

Toch was Amy niet helemaal tevreden. Ze had meer groen in het bloemstuk willen verwerken, maar dat was niet voorhanden. "Je moest ook goed nadenken hoe je het ging aanpakken." Jeanine is wel voldaan. Haar idee, een bloemstuk met bloemen die naar boven zijn gericht, is goed gelukt.

Ze zijn niet bang voor het theorie-examen bloemschikken. "We hebben een profexamen gemaakt en dat was heel makkelijk."

Crux

Voor de school betekenen de examens een hele organisatie. "Voor ons is het nieuw", vertelt Legerstee, dat

FOTO: TON VAN DEN BORN

▲ Vanwege de vogelpest ging het dierexamen over het konijn in plaats van de kip

wil zeggen voor de meeste docenten, want zo'n 20 of 25 jaar geleden waren er ook landelijke examens. "Voor de leerlingen is dat niet aan de orde. Ze doen het immers maar één keer." Er zijn veel bijeenkomsten geweest om de vakdocenten voor te bereiden, vertelt Legerstee. En zij hebben op hun beurt er weer alles aan gedaan om de leerlingen zo goed mogelijk voor te bereiden.

Er waren al eerder twee examens toegezonden voor beide examinatoren die ze moeten afnemen. De coördinerende Citogroep had ook een lijst met benodigdheden toegevoegd. Zaken zoals meetbanden, graszaad, schoppen en afzetlint voor groenvoorziening, bloemen, bakjes en tangen voor bloemschikken, informatie en opzoekboeken voor de dieren bij dierhouderij en etenswaren en zogenaamde brixmeters voor vop. Examensecretaris Arie Bouwman kon daarmee aan de slag. Zijn alle materialen aanwezig, wat moet er nog komen, hoeveel leerlingen kunnen tegelijk geëxamineerd worden en wanneer gebeurt dat dan op welke plek? Er moesten verder roosters komen voor de docenten. Bij elk examen zou immers behalve de docent ook een examinator aanwezig zijn. Voor aanschaf van de materialen hebben de vmbo-scholen extra financiering gekregen van het ministerie. "Dat is ook de grote crux", zegt Legerstee. "Omdat je landelijk hetzelfde wilt doen van Limburg tot Leeuwarden, moet je allemaal over dezelfde materialen beschikken."

Geïntegreerd

Edgar van Zuylen, docent vop, is heel benieuwd wat het landelijk beeld zal worden. Het is eigenlijk te gemakkelijk, denkt hij. Iedereen kan eenvoudig een voldoende halen en dat is, op een enkele uitzondering na, ook gebeurd. Aan de kwaliteit van het te leveren product worden niet de hoogste eisen gesteld, maar des te meer aan hygiëne, voortgang met werken, veiligheid, taalgebruik, doelgerichtheid en andere zaken eromheen. Je moet vooral zorgvuldig de opdrachten afwerken en soms je keuzes kunnen motiveren. De waarde zit er dan voor Van Zuylen in dat het een bevestiging is van geleerde competenties. Als blijkt dat het vmbo in Ede ver boven het landelijk gemiddelde zit, dan zou dat consequenties kunnen hebben voor de voorbereiding in komende jaren. Niet minder goed, maar wellicht nog breder. Op school is intussen een discussie

FOTO: TON VAN DEN BORN

▲ Amy heeft gekozen voor een Indonesische sfeer

waar het onderscheid ligt tussen de theorie van een praktijkvak en de praktijk ervan. Ben je theoretisch bezig als je een schets tekent en een berekening maakt, vraagt Arie Bouwman zich af. Hij verwacht dat het theoretische deel van het vakexamen en het praktische deel de komende jaren wel geïntegreerd zullen worden. "Met de ontwikkeling van competenties en de veranderingen in didactiek is het in mijn ogen ook raar om het uit elkaar te halen." Dat is een discussie die geen gevolgen heeft voor Amy, Jeanine en hun klasgenoten. Voor hen zit het erop. Hun tafelschikkingen staan klaar voor een weloverwogen beoordeling. De twee examinatoren, de eigen docent die hen heeft voorbereid en een docent van een andere school, gaan zich beraden. ☺

Ton van den Born

Vragen over landelijke examens in het vmbo

Wat is er veranderd in 2003?

Er worden voor het eerst landelijke examens afgenomen voor de beroepsgerichte programma's in de basisberoepsgerichte, kaderberoepsgerichte en de gemengde leerweg (bb, kb en gl).

Bovendien worden nu ook de algemene vakken in de basisberoepsgerichte leerweg centraal geëxamineerd. Voorheen waren dit algemene vakken op A- en B-niveau waarvoor op de meeste scholen de landelijke examens van het Examenbureau VBO werden afgenomen. De normen waren niet bindend, terwijl dat bij centrale examens in principe wel is.

2003 is echter een overgangsjaar. Voorheen was het zo dat als een leerling opging op B-niveau en dat niet haalde, hij nog kon slagen op A-niveau. Veel scholen waren bang dat de bindende normen funest zouden zijn voor grote aantallen vmbo-leerlingen. Daarom gelden die bindende normen ook nu nog niet. Voor de meeste scholen verandert er wat dit betreft dus vooralsnog weinig. Evaluatie van de examens in 2003 moet uitwijzen of in 2004 voor alle vakken wel vastgehouden wordt aan een landelijke normering.

Hoe zien de landelijke examens eruit?

Er is een centraal schriftelijk examen voor leerlingen in bb, kb en gl. Dat betreft de algemene vakken en beroepsgerichte vakken. Bb- en gl-leerlingen doen één beroepsgericht vak; kb'ers doen er twee.

De beroepsgerichte vakken in de bb en kb hebben naast het centraal schriftelijk examen ook een praktisch gedeelte. Voor dit deel, waarin leerlingen in 'levensechte' situaties hun vaardigheden tonen, krijgen de scholen geen vaste tijdstippen voorgeschreven. De school, die de nodige voorzieningen moet kunnen treffen, bepaalt zelf hoeveel leerlingen tegelijkertijd worden geëxamineerd en wanneer (tussen 7 april en 16 mei) dit gebeurt.

In juni zijn de herkansingen voor het praktische deel en voor het schriftelijke deel van het centraal examen.

Wat is de waarde van het landelijke cijfer?

Het eindexamen vmbo bestaat uit een schoolexamen en een centraal examen. Het schoolexamen (in door het ministerie vastgestelde onderwerpen) wordt door de school zelf opgesteld en beoordeeld. Bij dat centrale examen hoort in principe een landelijke normering. Het landelijke cijfer is eenderde van het eindcijfer (schoolcijfer telt voor tweederde). Voor de bb en de kb geldt dan dat het praktijkexamen tweederde van het landelijk cijfer oplevert (schriftelijk telt voor eenderde).

Waarom is er een centraal examen?

Het argument is dat eenzelfde examen voor alle vmbo'ers een betere doorstroom naar vervolgopleiding of werk mogelijk maakt. Als productie en beoordeling door de school wordt gedaan, zijn verschillen in het niveau van de ene school en een andere onvermijdelijk. Met een centraal examen is de waarde van een vmbo-diploma 'beter' vast te stellen. Vervolgopleidingen of toekomstige werkgevers kunnen dan weten wat zij van

gediplomeerde leerlingen mogen verwachten aan kennis en vaardigheden.

Wie zijn betrokken bij de landelijke examens?

De minister van OCenW draagt eindverantwoordelijkheid voor de centrale examens. Het ministerie delegeert de uitvoering aan de Centrale examencommissie vaststelling opgaven (Cevo). Deze commissie stelt examens en beoordelingsnormen vast. Voor elk vak waarin een centraal examen wordt afgelegd, is er binnen de Cevo een vaksectie, bestaand uit een onafhankelijke voorzitter en twee of drie ervaren leraren. Zij moeten ervoor zorgen dat de examens goed aansluiten bij het onderwijs. De Citogroep zorgt voor opstelling en druk van de examens. Ze begeleiden een groep van docenten die de concepten maken. Hun producten worden voorgelegd aan de vaksecties van de Cevo. Na vaststelling volgt de productie. Examens worden volgens nauw omschreven procedures die uitlekken moeten voorkomen, gedrukt bij Enschede/Sdu BV.

De Citogroep onderzoekt ook of de vorm en de norm van examens veranderd moeten worden.

Verder is de afdeling Examen diensten van de IB-Groep betrokken. Deze inventariseert voor alle vakken de aantallen examenkandidaten per school.

De IB-Groep heeft ook het examenresultatenregister in beheer, met uitslagen van examens vanaf 1910. Kandidaten die hun diploma kwijt zijn, kunnen daar terecht voor een vervangend document met dezelfde waarde. Ten slotte heeft de Inspectie een rol. Zij ziet toe of afname van de centrale examens volgens de voorschriften verloopt.

Hoeveel leerlingen doen dit jaar examen in vmbo-groen?

Dat zijn er ongeveer 10.450.

Er zijn tussen 7 april en 16 mei in totaal 9.445 praktische examens afgenomen: bb 5430 en kb 4015.

Uitgesplitst:

Plantenteelt open teelten (bb 295, kb 227)

Plantenteelt gesloten teelten (bb 356, kb 252)

Groene ruimte (bb 886, kb 521)

Bloemschikken (bb 916, kb 580)

Dierhouderij en -verzorging productiedieren (bb 616, kb 540)

Dierhouderij en -verzorging gezelschapsdieren (bb 930, kb 803)

Verwerking agrarische producten (bb 970, kb 612)

Landbouwbreed (bb 461, kb 480)

Globaal zijn dit de cijfers van vmbo'ers (bb en kb) die dit jaar in het vierde jaar zitten en eindexamen doen. De cijfers voor het centraal schriftelijke examen wijken om verschillende redenen af. Kb'ers doen bijvoorbeeld een praktisch examen in een vakrichting en schriftelijk in twee vakrichtingen of een vakrichting en een ondersteunend vak (agrarische economie of agrarische techniek). In de gemengde leerweg (geen praktisch examen) zijn er nog ongeveer duizend vierdejaars (landbouwbreed 352, dierhouderij 245, vap 143, groene ruimte 115, bloemschikken 100 en plantenteelt 48).